

Perustuslakivaliokunta

Torstai 12.1.2023 klo 9.00—11.57

Läsnä

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Heikki Vestman kok (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (4 osittain)
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (4 osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3 osittain)
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilkka Kemppe kesk (6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3, 4, 5 osittain)
jäsen Jari Kinnunen kok (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3 osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3 osittain)
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3 osittain)
jäsen Jukka Mäkinen ps (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9) (5, 10 osittain)
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Tuula Vätäinen sd (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) (10 osittain)
varajäsen Johannes Koskinen sd (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3, 4 osittain)
varajäsen Wille Rydman wr (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (3 osittain)

Sihteerit

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 8 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Todettiin, että kokous ei ollut päätösvaltainen.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 191/2022 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi A 3

Merkittiin, että kokous tuli päätösvaltaiseksi.

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin muuttaa kappale 9 kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelytavalle esitetyt perustelut ovat sinänsä ymmärrettäviä ja osin myös hyväksyttäviä. Sääntely 6 §:n 1 momentissa tarkoitetuista palveluista ei kuitenkaan täytä lailla säätämisen vaatimukseen sisältyviä vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä selkeydestä ja ymmärrettävyydestä (ks. esim. PeVL 13/2020 vp ja PeVL 2/2018 vp). Valiokunta korostaa myös, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota ehdotetun kaltaisessa perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 70/2022 vp, kappale 12, PeVL 45/2016 vp, s. 3, ks. myös PeVL 41/2006 vp, s. 4/II). Vaikeaselkoisuudella voi nyt käsillä olevassa sääntely-yhteydessä olla myös hyvinvointialueen viranhaltijoiden oikeusturvaa heikentävää merkitystä (ks. myös PeVL 4/2021 vp, kappale 13)."

Päätettiin poistaa kappaleen 10 kaksi viimeistä virkettä.

Päätettiin lisätä kappaleen 12 jälkeen uusi kappale seuraavasti: "Ihmiset ovat perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslakivaliokunnan mukaan yhdenvertaisuusperiaatteesta ei johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 42/2021 vp, kappale 3)."

Päätettiin lisätä kappaleen 16, josta oli tullut kappale 17, ensimmäiseen virkkeeseen sana "riittäviä".

Päätettiin lisätä kappaleen 23, josta oli tullut kappale 24, jälkeen uutta tekstiä seuraavasti:

"Lasten asema

Vammaispalvelulain 19 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lapsen asumisen tuesta ja siitä, että vammaisen lapsen asuminen on mahdollista järjestää myös kodin ulkopuolella. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että päätös lapsen asumisen tuesta kodin ulkopuolelle edellyttää huoltajien suostumusta ja lapsen mielipiteen selvittämistä hänelle merkityksellisistä asioista. Ehdotetun sääntelyn suhde perustuslain 6 §:n 3 momenttiin ja 21 §:n 2 momenttiin sekä lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklan määräyksiin lapsen kuulemisesta ja oikeudesta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti jää epäselväksi. Lakiehdotuksen perusteella ei siten käy selväksi, millainen merkitys lapsen näkemyksille tulee antaa asumista koskevassa päätöksenteossa ja miten lapsen oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on tässä yhteydessä tarkoitus toteuttaa. Sääntelyä on perustuslakivaliokunnan mielestä täydennettävä esimerkiksi lastensuojelulain 20 §:n sisältävää lapsen mielipiteen selvittämistä koskevaa sääntelyä vastaavasti. Lisäksi lakiin tulisi sisällyttää säännökset kodin ulkopuolella asuvan lapsen sivistyksellisistä oikeuksista esimerkiksi lastensuojelulain 52 a §:n sääntelyä vastaavasti sekä yhteydenpidosta läheisten kanssa lastensuojelulain 54 §:n sääntelyä vastaavasti.

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

Asian jatkovalmistelu

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksiin edellytetyt muutokset koskevat lakiehdotusten perusratkaisuja ja saattavat vaatia melko mittavaakin säädösvalmistelua. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tarkasti harkittava, ovatko muutokset lakiehdotuksiin tältä osin valmisteltavissa eduskuntakäsittelyssä.

Perustuslakivaliokunta on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edellyttänyt perusratkaisuihin olennaisesti vaikuttavien ja merkittävien muutosten saattamista uudestaan perustuslakivaliokunnanarvioitaviksi (ks. esim. PeVL 4/2021 vp, kappale 41). Jos sosiaali- ja terveysvaliokunta päätyy itse valmistelemaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetyt muutokset, on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnos saatettava perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi."

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 246/2022 vp

Asiantuntijalausunto HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö Asiantuntijalausunto A 4
Asiantuntijalausunnon liite HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö Asiantuntijalausunto B 4
Asiantuntijalausunto HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 apulaistietosuoja-valtuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa, Tietosuoja-valtuutetun toimisto Asiantuntijalausunto C 4
Asiantuntijalausunto HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 professori Tuomas Ojanen Asiantuntijalausunto D 4
Asiantuntijalausunto HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 oikeusneuvos, professori Juha Lavapuro Asiantuntijalausunto E 4
Asiantuntijalausunto HE 246/2022 vp PeV 12.01.2023 professori (emerita) Raija Huhtanen Asiantuntijalausunto F 4

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö, liite
- erityisasiantuntija Anna Sandberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- apulaistietosuoja-valtuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa, Tietosuoja-valtuutetun toimisto, liite
- professori Tuomas Ojanen, liite
- oikeusneuvos, professori Juha Lavapuro, liite
- professori (emerita) Raija Huhtanen, liite

5. Hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 315/2022 vp

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin muuttaa kappale 14 kuulumaan seuraavasti: "Kysymys on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle tärkeän perusratkaisun tekemisestä. Hallituksen esityksen mukaan Nato-jäsenyyden merkittävin vaikutus Suomelle olisi se, että Suomi olisi osa Naton yhteistä puolustusta ja viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä (s. 76—77, ks. myös VNS 1/2022 vp ja UaVM 5/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä Natoon liittyminen on merkittävin Euroopan unioniin liittymisen jälkeen tehty ulko- ja turvallisuuspoliittinen ratkaisu, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia Suomen asemaan. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, osana yhteistyötä Naton jäsenvaltiot rajoittavat toimintaansa siten, että ne ottavat huomioon kuulumisensa Natoon ja harjoittavat ulko-, turvallisuus-, ja puolustuspolitiikkaansa siitä lähtökohdasta, että ne ovat Naton jäseniä (s. 84). Liittymisellä on siten myös Suomen tosiasiallista poliittista liikkumavaraa kaventavaa merkitystä. Naton jäsenenä Suomi varautuu sotilaallisesti Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan velvoitteen täyttämiseen, mukaan lukien aseellisen voiman käyttö (s. 41). Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä esitettyyn arvioon (s. 77), jonka mukaan on selvää, että Pohjois-Atlantin sopimus vaatii eduskunnan hyväksymisen kokonaisuudessaan jo siitä syystä, että se on merkitykseltään huomattava."

Päätettiin muuttaa kappale 16 kuulumaan seuraavasti: "Hallituksen esityksen perustelujen (s. 77—78) mukaan Pohjois-Atlantin sopimuksen osalta ainoastaan sopimuksen 5, 6 ja 8 artiklan katsotaan kuuluvan lainsäädännön alaan, vaikka perusteluissa sinänsä viitataan siihen, että myös muilla sopimuksen aineellisilla määräyksillä voi olla merkitystä sopimuksen lainsäädännön alan tulkinnan kannalta (s. 78)."

Päätettiin muuttaa kappaleen 24 viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: "Tällöin asian käsittely jatkuu siitä eduskuntakäsittelyn vaiheesta, johon se tällä vaalikaudella on edennyt."

Päätettiin lisätä kappaleen 33 loppuun uusi virke seuraavasti: "Valiokunnan mielestä merkityksellistä on myös, että liittymisellä tavoiteltu asema osana Naton yhteistä puolustusta viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä tähtää Suomen suvereniteetin turvaamiseen."

Päätettiin poistaa kappaleesta 34 sanat "ainakaan sellaisenaan".

Päätettiin muuttaa kappaleen 35 viimeisen virkkeen sana "se" muotoon "sekään".

Päätettiin lisätä kappaleen 39 loppuun uusi virke seuraavasti: "Valiokunta on arvioinut toimivallan siirron merkittävyyttä myös EU-säännösehdotuksen tosiasiallisten vaikutusten kannalta (PeVL 14/2021 vp)."

Päätettiin poistaa kappale 40.

Päätettiin muuttaa kappaleen 42, josta oli tullut kappale 41, kolmas virke kuulumaan seuraavasti: "Valiokunta on kuitenkin jo edellä arvioinut, että Pohjois-Atlantin liittoa ei voi

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

rinnastaa tiiviydeltään, laajuudeltaan ja syvyydeltään varsin erilaiseen Euroopan unioniin (vrt. PeVL 14/2021 vp)."

Päätettiin lisätä kappaleen 47, josta oli tullut kappale 46, toiseen virkkeeseen sana "kokonaisuudessaan".

Päätettiin poistaa kappaleen 47, josta oli tullut kappale 46, kaksi viimeistä virkettä.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

6. Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: eduskunnan kanslian edustaja, professori Veli-Pekka Viljanen, professori Mikael Hidén ja professori Janne Salminen.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2022 vp

Pöytäkirjan liite LiV_lausuntopyyntö_HE_70_2022_vp.pdf A 7

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: liikenne- ja viestintävaliokunnan edustaja, professori Tuomas Ojanen ja oikeusneuvos, professori Juha Lavapuro.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 320/2022 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: valtiovarainministeriön edustaja, professori Veli-Pekka Viljanen, professori Olli Mäenpää, professori Jaakko Ossa ja professori Janne Salminen. Pyydetään kirjallinen lausunto: Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

9. Valtioneuvoston selvitys: E-kirje komission tiedonannosta EU:n lainsäädäntö: toimiva täytäntöönpano, tulostuntoinen EU

Valtioneuvoston E-selvitys E 157/2022 vp

Liiteasiakirja Perusmuistio (E-kirje) komission tiedonanto EU:n lainsäädäntö: toimiva täytäntöönpano, tulostuntoinen EU

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan tiedoksi.

Valiokunta merkitsi asian tiedoksi.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 274/2022 vp

Valiokunta päätti, että 25.1. julkinen kuuleminen välitetään eduskuntatalon ulkopuoliselle yleisölle verkkolähetystenä. Valiokunta päätti, että julkiseen kuulemiseen saadut asiantuntijalausunnat ovat julkisia kuulemistilaisuuden päätyttyä. Valiokunta on päättänyt julkisessa kuulemisessa kuultavista jo aikaisemmin (ks. PeVP 112/2022 vp), jolloin valiokunta kutsui julkiseen kuulemiseen oikeusministeriön, Saamelaiskäräjien, Koltien kyläkokouksen, Suomen alkuperäisten saamelaisten yhteistyöjärjestö ry:n ja Inarinsaamelaiset ry:n edustajat.

Valiokunta päätti kutsua kuultavaksi lisäksi torstaina 26.1. klo 8.00.

- Ihmisoikeuskeskus
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu
- Utsjoen, Inarin, Enontekiön ja Sodankylän kuntien edustajat
- Saamelaisneuvosto
- Suomen saamelaisten keskusjärjestö
- Suomen saamelaisnuoret
- SamiSoster ry
- Kulttuuriyhdistys Aanaar sammiliih ry
- Ihmisoikeusliitto
- Amnesty ry
- Lapin Liitto

Valiokunta päätti kutsua kuultavaksi lisäksi keskiviikkona 8.2. klo 8.00.

- valtioneuvoston oikeuskansleri
- eduskunnan oikeusasiamies
- saamelaisen kulttuurin prof. Veli-Pekka Lehtola
- yliopistotutkija Juha Joona
- vierailleva tutkija Leena Heinämäki
- Saamelaisten totuus- ja sovintokomission pj. Hannele Pokka

Pöytäkirja PeVP 116/2022 vp

Valiokunta päätti kutsua kuultavaksi lisäksi keskiviikkona 15.2. klo 8.00.

- prof. Mikael Hidén
- prof. Martti Häkkänen
- prof. Olli Mäenpää
- prof. Tuomas Ojanen
- prof. Martin Scheinin
- prof. Kaarlo Tuori
- prof. Veli-Pekka Viljanen

Valiokunta päätti varata saamelaiskäräjien edustajille tilaisuuden osallistua 26.1., 8.2. ja 15.2. kuulemistilaisuuksiin sekä oikeusministeriön edustajalle 15.2. tilaisuuteen.

Valiokunta on päättänyt pyytää lisäksi kirjallisen lausunnon erikseen ilmoitettavaan määräaikaan mennessä:

- prof. emeritus Kari Hakapää
- kestävyystieteen prof. Reetta Toivanen
- dosentti Janne Saarikivi
- Metsähallitus
- Mara ry
- Kaivosteollisuus ry

11. Viikkosuunnitelma

Ilmoitettiin viikkosuunnitelma.

12. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

13. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on perjantaina 13.1.2023 klo 9.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen